

НЕОГРАНИЧЕНО РАЗУМЕВАЊЕ: ЕВРОПА БЕЗ ЈЕЗИЧКИХ БАРИЈЕРА

Горг Рем и Ханс Ускорајт, уредници „Стратешке истраживачке агенде за вишејезичну Европу 2020“

с енглеског превео **Иван Обрадовић**

Европска стратегија ће превазићи комуникационе баријере и припремити Европу за наредну револуцију у информационим технологијама

Европа се суочава с тешком кризом комуникације. МЕТА-НЕТ студија “Европски језици у дигиталном добу”, објављена прошле године у 31 тому за 31 језик, показује да већини европских језика прети “дигитално изумирање”: њих информационе технологије не подржавају на задовољавајући начин да би преживели у дигиталном свету. Огромна језичка разноликост је суштински део културног наслеђа нашег континента, али је у исто време и препрека за трговину,

размену добара и даље европске интеграције. Упркос огромним издвајањима за превођење, тренутно је само мали део корисних информација доступан у свим европским језицима, а грађани немају прилику да расправљају о виталним питањима преко језичких граница. Комуникација између Грка и Немаца везана за финансијску кризу, на пример, одвија се преко локалних медија и националних политичара, канала који не промовишу увек узајамно разумевање. У време када интернет и друштвене мреже дубоко мењају начин политичког одлучивања, ЕУ недовољно користи ове промене. Данци не расправљају са француским грађанима

о предностима и недостацима нуклеарних извора енергије у поређењу са фосилним; грађани ЕУ из медитеранских земаља не воде међународни дијалог о могућим последицама заједничке имиграционе политике, у који би такође требало да укључе и своје северне суседе.

У циљу стварања Европе без комуникационих баријера која подржава слободан проток информација, идеја и трговине, уз истовремено очување културног и језичког богатства и различитости, МЕТА-НЕТ, Европска мрежа изврности која се састоји од 60 истраживачких центара из 34 земље, развила је Стратешки план истраживања (СПИ) у коме се образлаже како се инвестицијом која се фокусира на језичке технологије могу остварити значајне економске предности које далеко надмашују трошкове. Стотине језичких и технолошких стручњака и интересних група допринело је овом плану током две године његовог настајања. Овај документ је званично објављен и представљен представницима Европске комисије, истраживачких институција и индустрије на технолошком симпозијуму 25. јануара 2013, у Берлину, Немачка.

Стратешки план истраживања показује како Европа може да претвори своју језичку и културну разноликост у компаративну предност. Европска заједница коју чине они који се баве језичким технологијама како у академским круговима тако и у индустрији, располаже високим компетенцијама у вишејезичним технологијама и налази се на кључној позицији да игра водећу улогу у наредној револуцији у језичким технологијама која ће обухватити говорни језик, знање и емоције на смислен начин. Еплов Сири и Гуглова гласовна претрага представљају само неке од првих корака. Језик људи ће постати доминантни начин за комуникацију између људи и технологије. Софтвер за реализацију

ове визије потребан је за различите језике, услуге и уређаје, чиме се отвара огромно тржиште. Језичке технологије омогућавају приступ дигитализованом људском знању прикупљеном на вебу, а бројне нове апликације омогућиће семантичко претраживање, анализу и коришћење свакодневне лавине текстуалних података (Big Data).

У предложеном пан-европском истраживачком програму, Стратешки план истраживања препоручује да се академски и индустријски истраживачки и развојни напори усредсреде на три приоритетне теме:

1. Транс-језички облак (Translingual Cloud) који ће обезбедити генеричке и специјализоване услуге превођења свим европским грађанима, компанијама и организацијама. Ове услуге ће обухватити квалитетне, прецизне и поуздане технологије аутоматског превођења за говорни и писани језик, као и ангажовање људских преводилаца за задатке које машине саме не могу да реше.
2. Тема социјалне интелигенције и е-учешћа (Social Intelligence and e-Participation) усредсређена је на развој ресурса и алата за подршку разумевању и дијалогу унутар појединих заједница грађана, купаца, клијената и потрошача као и између њих у циљу омогућавања е-учешћа и успостављања ефикаснијег процеса припреме, одабира и процене колективних одлука.
3. Тема друштвено свесних интерактивних помоћника (Socially Aware Interactive Assistants) концентрише се на развој дигиталних помоћника који ће прожимати све области и бити способни да уче и да се прилагођавају, као и да обезбеде активну и интерактивну подршку прилагођену специфичним ситуацијама, локацијама и циљевима

корисника путем говорне језичке интеракције.

МЕТА-НЕТ се такође залаже за пројектовање и развој Европске сервисне платформе за језичке технологије која ће да обезбеди корисницима и клијентима да приступају језичким технологијама без посебног напора.

“Европи је преко потребан квалитетан софтвер за машинско превођење за све европске језике и велике језике других региона, како би коначно могла да превазиђе језичке баријере. Ове баријере наносе штету дугорочном циљу ЕУ да успостави јединствено дигитално тржиште, јер ометају слободан проток знања, информација, роба, производа и услуга, “ каже др Ханс Ускорајт, координатор МЕТА-НЕТ-а и научни директор у ДФКИ (Немачки истраживачки центар за вештачку интелигенцију). Др Георг Рем (ДФКИ), један од уредника Стратешког плана истраживања и менаџер МЕТА-НЕТ мреже додаје: “Након несреће у Фукушими у марту 2011, цела Европа расправља о предностима и недостацима нуклеарне енергије, али само у границама појединих језичких заједница: никада није било расправе на европском нивоу! Технологије за које се ми залажемо ће омогућити Европи да води ове дебате и преко језичких граница и да постигне нови ниво европског идентитета међу грађанима. “

Ове технологије се могу развити кроз координирани и широко распрострањен напор у периоду до 2020. године, чиме би се осигурала будућност за европске језике, обезбедиле нове апликације и услуге за грађане и створио низ нових могућности за европску информатичку и језичку индустрију. Високо *per capita* оптерећење за мање језичке заједнице, потреба за трансфером технологија између језика, недостатак међусобне усклађености ресурса,

алата и услуга, као и чињеница да се језичке границе често не поклапају са политичким границама, захтевају решења која превазилазе могућности појединачних земаља. Овај огромни изазов стога се мора решити на нивоу Европске уније, њених држава чланица и придружених земаља, у тесној сарадњи са индустријом. Стратешки план истраживања представља путоказ ка начину решавања ових изазова који ће бити од користи свим европским грађанима и који ће обезбедити да Европа преузме водећу улогу у светској економији и на технолошком тржишту.

Језичке технологије: Историјат

Језичке технологије нам помажу да обављамо свакодневне задатке, као што је писање е-поште или резервисање авионских летова. Оне подржавају софтвер који може да обрађује говорни или писани језик. Користимо га када претражујемо и преводимо веб странице, управљамо говорним командама нашим аудио и видео системом у аутомобилу или нашим мобилним телефоном, или када добијамо препоруке у онлајн продавници. У блиској будућности ћемо бити у стању да разговарамо са рачунарским програмима, као и са машинама и уређајима, укључујући и услужне роботе који ће ускоро ући у наше домове и на наша радна места. Где год да се будемо налазили, када нам буде потребна информација или помоћ, ми ћемо једноставно за њу гласно запитати. Уклањање комуникационе баријере између људи и технологије ће променити наш свет. Језичке технологије ће омогућити свим људима да независно од степена својих рачунарских вештина сарађују, уче, обављају пословне трансакције и деле знање савлађујући језичке границе.

Данас се језичко-технолошки системи ослањају првенствено на статистичке методе које захтевају изузетно велике количине

писаних или говорних језичких података за обуку. Посебно је тешко доћи до довољно података када су у питању језици са релативно малим бројем говорника. Осим тога, статистички језичко-технолошки системи имају инхерентна ограничења кад је у питању њихов квалитет, што се може видети из често забавних погрешних превода које дају онлајн сервиси за машинско превођење. Међутим, развој догађаја у последње време указује на то да се ова ограничења могу превазићи, и језичке технологије постају једна од кључних области раста у сфери информационе технологије. Велике међународне корпорације, као што су Google, Microsoft, IBM, и Nuance су значајно инвестирале у овој области. Европа је, због свог богатог технолошког, културног и језичког искуства и знања, у позицији да буде предводник, јер у њој већ постоје стотине малих и средњих предузећа са специјализованим вишејезичким технолошким апликацијама и услугама.

О МЕТА-НЕТ и МЕТА

МЕТА-НЕТ је мрежа изврности коју чине 60 истраживачких центара из 34 земље, укључена је у неколико пројеката ЕУ и посвећена постављању технолошких темеља вишејезичног европског информационог друштва.

МЕТА-НЕТ гради МЕТА, вишејезични европски технолошки савез. Више од 600 организација из 55 земаља се већ придружило, укључујући истраживачке центре, универзитете и приватне компаније.

Одабрани цитати о резултатима МЕТА-НЕТ студије “Европски језици у дигиталном добу”

- Летонија: “За мале језике попут летонског од кључног је значаја да држе корак са све већим темпом технолошког развоја. Једини начин да се обезбеди будућност нашег језика је да својим

корисницима пружимо исте могућности које имају и корисници већих језика. Зато је наша шанса да будемо на челу савремених технологија.” - Валдис Домбровскис (премијер Летоније).

- Португал: “Језичке технологије су од изузетног значаја за успостављање португалског као језика глобалне комуникације у информатичком друштву.” - Педро Пасос Коело (премијер Португала)
- Чешка Република: “МЕТА-НЕТ даје значајан допринос технолошкој подршци за језике Европе и као таква ће играти незаменљиву улогу у развоју вишејезичне европске културе и друштва.” - Иван Вилхелм (помоћник министра за образовање, омладину и спорт)
- Грчка: “Даља подршка језичким технологијама је гаранција за присуство грчког језика и културе у дигиталном окружењу, док у исто време промовише развој и оснажује комуникацију између грађана у информационом друштву.” - Георгиос Бабиниотис (министар просвете, целоживотног учења и верских послова)
- Финска: “Без језика не бисмо могли да комуницирамо. МЕТА-НЕТ мрежа је драгоцену подршку вишејезичној Европи.” - Александар Стуб (министар за европске послове и спољну трговину)
- Француска: “МЕТА-НЕТ пружа , на основу постојећих технологија, драгоцен допринос развоју аутентичне европске стратегије за подршку вишејезичности, док истовремено подстиче развој нових иновативних технологија.” - Ксавијер Норт (генерални делегат за француски језик и језике Француске)
- Литванија: “Очување литванског за

будуће генерације је одговорност целе Европске уније. Начин на који ћемо наставити да развијамо информационе технологије ће у великој мери одредити будућност литванског језика. “ - Андриус Кубилиус (премијер Републике Литваније)

- Шведска: “Високо квалитетне језичке технологије могу бити најефикасније средство за очување језичке разноликости Европе. Могућност да се у модерном друштву користите сви језици у потпуности је питање демократије. У вези са тим МЕТА-НЕТ испуњава кључну, чак пресудну функцију.” - Лена Екберг (Шведски језички савет)
- Словенија: “Ако желимо процват словеначког у будућем дигиталном свету, морамо систематски развијати језичке технологије за словеначки.” - Данило Турк (председник Републике Словеније)
- Велика Британија: “Рад МЕТА-НЕТ-а је важан корак ка будућности у којој ће језичке технологије бити свуда око нас, омогућавајући нам да сарађујемо, послујемо и делимо знање са колегама и пријатељима, без обзира да ли говоримо истим језиком или не.” - Дејвид Вилетс (државни министар за универзитете и науку, Одсек за бизнис, иновације и вештине).
- Немачка: “Европска вишејезичност и наша научна искуства и знања пружају савршене услове за значајан напредак пред изазовом који постављају језичке технологије. МЕТА-НЕТ отвара нове могућности за развој свеprisутних вишејезичних технологија. “ - Анет Шаван (министарка просвете и истраживања)